

Minor

Namn på föreläsare

Minor är Svenska FN-förbundets senaste projekt och lanserades i april 2015. Idag ska vi prata om läget i världen idag samt några av de konsekvenser som uppstår när man inte röjer minor eller andra explosiva lämningar. Vi ska även prata kort om hur minröjning går till.

Vad är en mina?

Det finns väldigt många typer av minor. Några har stor sprängverkan med dödlig kraft, medan andra är konstruerade att bara skada. Ibland föredrar stridande parter att endast skada sina fiender. Detta kan vara en effektiv strategi i krig, då det är betydligt mer omständligt att ta hand om en skadad kamrat som kanske förlorat ett ben eller en arm än att ta hand om en död kamrat. Den skadade kräver en helt annan typ av omsorg och uppsättning.

Längst upp till vänster: amerikansk mina som har smeknamnet "Spider". Det är en toppmodern typ av mina. Den är utrustad med rörelsesensorer och kan explodera inte bara då någon trampar på den utan bara genom att någon kommer i närheten av den. Det går också att ställa in den så att den inte exploderar omedelbart när någon kommer i närheten utan det är möjligt att fördröja explosionen för att exempelvis en hel grupp soldater ska ha kommit i närheten av den innan den detonerar. Det går även att koppla ihop flera minor och synkronisera dem så att de detonerar samtidigt. Dessutom går det att detonera genom fjärrstyrning, så det är möjligt att ligga och spana två kilometer bort och detonera den.

Uppe, mitten: kinesisk trampmina. Den aktiveras genom att man trampar på den.

Ensam till höger: hoppmina med snubbeltråd. När en människa kliver på en hoppmina skjuts denna upp i luften och detonerar ungefär i midjehöjd. När de detonerar skickar de skrot och metall över ett stort område och kan skada många människor på samma gång.

Mitten längst ner: En så kallad fjärilsmina (NATO kallar den även för green parrot). Släpps från flygplan, precis som klustervapen. När dessa släpps från luften glider de en stund och breder ut sig över ett stort område. De kan borra sig ner i marken beroende på vad det är för terräng och kommer i olika färger. Den är vanligtvis

Läget i världen

- Minor utplacerade i drygt 60 länder och territorier
- Varje år skadas eller dödas 3 200 personer
- Var tredje timme skadas eller dödas någon av en mina
- 8 av 10 som drabbas är civila, varav hälften är barn

Idag beräknas det att miljontals minor är utplacerade i drygt 60 länder och territorier. Anledning till att det finns så många är för att minor inte förstörs, utan förblir aktiva i 75 år eller mer. Det ligger fortfarande minor kvar från andra världskriget.

I snitt trampar en människa på en mina ungefär var tredje timme – drygt 10 människor är alltså med i en minolycka varje dygn. Det betyder att ungefär 3 500 människor skadas eller dödas av minor varje år. I mitten av 1990-talet låg siffran på drygt 20 000 så trenden går åt rätt håll.

Eftersom det finns så många minor, och eftersom de ligger kvar långt efter krig är över, drabbas framförallt civilbefolkningen. Drygt 8 av 10 som drabbas av minor är civila, och ungefär hälften av dessa är barn. Anledningen till att barn drabbas så hårt är bland annat för att barn oftare är ute och leker och rör sig utanför de vanligaste stigarna och att de är mindre försiktiga än vuxna. Oftast är det dessutom vanligt att barnen inte förstår vad en mina är och plockar upp den för att leka med den, och den detonerar då.

UNMAS The UN Mine Action Service

FN:s minröjningsservice.

Samarbetar med 14 andra FN-organ och fonder för att säkerställa att minröjningsarbetet sker effektivt och koordinerat. Man har drygt 40 projekt i 16 länder, bland annat i Colombia, Syrien, Afghanistan och Mali. De etablerades 1997 av Generalförsamlingen. UNMAS slår upp lokala minröjningscentra i länder som en del av fredsbevarande styrkor och för att kunna säkerställa att hjälp kommer fram, som ex matleveranser.

De här är sedan ansvariga för att bl.a. initiera stöd till minoffer, samla data gällande ex placering av minor samt givetvis se till att minor och andra lämningar avlägsnas på ett säkert sätt så att det övriga arbetet kan fortskrida.

UNMAS får finansiellt stöd dels genom Generalförsamlingen för sin del av de fredsbevarande insatserna, men är även starkt beroende av frivilliga medel.

De flesta mindrabbade länder har även ett lokalt minröjningscentra, MAC, som koordinerar det lokala arbetet. MACs upprättas av FN men målet är att staten ska ta över, och blir således en statlig institution.

Fem pelare för aktion mot minor

- Minröjning
- Informationsspridning i riskområden
– Mine Risk Education
- Hjälp och stöd till mindrabbade
- Förstöra gamla lager med explosiv ammunition
- Opinionsbildning

FN:s arbete mot minor består av fem pelare. Dessa är förutom minröjning även utbildning och informationsspridning till människor som lever i närheten av minfält, hjälp till mindrabbade och opinionsbildning.

Maskinell minröjning

En av FN:s fem pelare i arbetet mot minor är själva minröjningen. Det finns olika former av minröjning, varav maskinell minröjning är en.

Här finns det två olika former; humanitär och militär. Humanitär minröjning är mycket mer noggrann medan militär minröjning inte är en lika säker metod.

Ett stort problem med minröjning är att faktiskt veta var minorna finns någonstans. Under en konflikt förekommer det ibland att de stridande parterna bokför var de placerar ut minor, men i många fall är bokföringen antingen felaktig eller helt obefintlig. Det betyder att minor kan finnas överallt och det gör det betydligt svårare och mer tidskrävande att arbeta med minröjning. Dessutom har minor en tendens att inte ligga kvar på precis samma ställe som de placerades på. Ofta rör minor på sig, till exempel i samband med jordskred eller kraftiga regn. Om en mina detonerar i en by kan det vara så att just den minan var den enda i det området. Men det kan också vara så att det finns tio minor till i närheten. I en sådan situation har man inget annat val än att kontrollera hela området efter minor.

Minröjningsmaskiner är pansarfordon som med hjälp av sin tyngd eller med hjälp av kedjor som slås ner i marken får minorna att explodera. Minröjningsmaskiner kan både ha en bepansrad förarhytt och vara förarlösa. Maskinell minröjning går fort, men de stora maskinerna är svåra att transportera och kan inte användas i alla sorters terräng. Dessutom är minröjningsmaskiner inte helt säkra. Därför måste minröjning med maskin alltid kompletteras med någon annan röjningsteknik för att man ska vara helt säker på att marken är minfri. I militär minröjning används oftast endast maskinell minröjning, vilket bidrar till att den är mer osäker än humanitär.

Manuell minröjning

Manuell minröjning är pålitligast. Men också långsammast, dyrast och farligast. Först klipper man ner vegetationen, sedan sveper man över området med en metalldetektor. Man arbetar med att avverka områden som är ungefär en meter stora i taget.

Vid utslag lägger man sig på magen och pikar. Det gäller att pika minan från en speciell vinkel, från sidan, för att inte utlösa den. Man gräver sedan försiktigt fram metallobjektet. Är det en mina spränger man den på plats. När man sveper fram med en metalldetektor kommer den att ge ungefär 1000 utslag innan den ger utslag för en mina. Det betyder att man måste ha väldigt stort tålamod för att arbeta med minröjning.

Träffa Douglas

OBS! Valfritt! Om ni har ont om tid, hoppa över denna slide.

Nu ska vi se en kortare film om hur livet som minröjare kan se ut. Filmen är gjord av UNMAS, Daniel Craig är berättarröst och man följer en minröjare under en dag. Den är ca 5 min lång.

Länk finns på fotot eller här: <https://www.youtube.com/watch?v=8f290Q2FN28>

Efter filmen:

Hur vanligt tror ni att det är att minröjare skadas eller dödas?

- År 2013 dog eller skadades 85 minröjare, majoriteten av olyckorna skedde i Iran. År 2012 var det 132. Det är alltså en nedgående trend.

Totalt sett står minröjare för 3% av alla skadade, militär personal står för 18% och civila står för 79%.

Minhundar och minråttor

Minor som är tillverkade i metall går att hitta med en metalldetektor, men det finns också minor som är tillverkade i andra material, till exempel glas eller plast, endast för att försvåra att de hittas. Det skapar stora problem för minröjning med metalldetektorer. Som tur är påverkar det däremot inte till exempel hundars förmåga att hitta minor eftersom hundarna inte är tränade för att hitta metallföremål utan deras jobb är att känna lukten av sprängämnen och markera var lukten kommer ifrån.

Med hjälp av hundar kan man röja minor fem gånger snabbare än om man röjer manuellt. Hundarna känner doften av sprängämne och markerar den plats där minan finns, men är samtidigt tillräckligt lätta för att inte själva utlösa minan. Detta gör att man snabbt kan markera områden som är minfria och områden där det finns minor. Hundar är pålitliga och kan användas i alla terrängar. Men det tar lång tid att utbilda en minröjningshund, och det finns helt enkelt för få hundar att tillgå.

En ny metod som är väldigt smart är minröjning med råttor, detta används i Moçambique. Råttorna är lätta och utlöser inte minorna, och har lärt sig markera – krasa i marken - när de känner lukten av sprängämne. Råttorna är också väldigt tåliga eftersom de finns naturligt i området de arbetar i.

Informationsspridning (MRE)

En annan av FN:s pelare i arbetet mot minor är upplysning och utbildning till människor i mindrabade områden. Det här brukar kallas MRE, Mine Risk Education. På kort sikt är detta mycket effektivt eftersom man ganska enkelt kan nå många människor. Minröjning tar tid och är dyrt, men utbildar man människor om riskerna räddar man många människoliv. I Kambodja har man på det här sättet halverat antalet offer.

Under utbildningen berättar man om var minorerna finns, vilka områden som ska undvikas, och vilka ställen som kan vara typiska minriskområden, t.ex. vid vattendrag, sidan av vägar och så vidare. Man berättar om vad varningsskyltarna betyder och hur minor ser ut, vilka objekt som bör undvikas och varför man inte ska ta på dem. Man pratar också om vad man bör göra vid en olycka.

Denna affisch finns på i stort sett alla skolor i Kambodja.

Hjälp till mindrabbade

Minst 20 % av FN:s arbete kring minor ska gå till hjälp till minskadade, ytterligare en av pelarna i FN:s arbete. Förutom akut sjukhusvård är det viktigt att den drabbade får långsiktig hjälp med t.ex. rehabilitering, terapi och sjukgymnastik. En minskad kan bli sängliggande i flera månader, och då förtvinar musklerna och behöver byggas upp igen. Människor som har förlorat ett eller båda benen behöver också få hjälp att lära sig gå med protes.

I hjälpen till mindrabbade ingår också själva tillverkningen av proteser. Protesen måste vara anpassad efter individen, det går inte att använda någon standardmodell för alla drabbade. Därför blir proteser väldigt dyra. Man måste också byta protes med jämna mellanrum (var tredje till femte år för vuxna och en gång i halvåret för barn). Det blir en stor ekonomisk påfrestning för den drabbade, särskilt eftersom de som drabbas ofta redan från början är fattiga människor.

I regel är det de som redan är mest utsatta som drabbas av minor. Bönder, nomader, lekande barn, flyktingar och människor som återvänder hem efter krig. Människor som inte har något annat val än att bruka mark som de kanske vet är farlig. Det finns inget alternativ annat än att dagligen riskera sitt liv. Människor måste sköta om sina grödor och hämta vatten, trots att detta betyder att de ger sig ut i minfält. Att skadas av minor är naturligtvis något som också kan bidra till fattigdom. En minskad kan förlora arbetskapacitet och kan därmed inte bidra till hushållet i samma grad som tidigare. Kanske är det familjeförsörjaren som skadas, då måste de andra familjemedlemmarna börja försörja familjen. En sådan situation skulle kunna leda till att barn inte kan gå i skolan eftersom de måste arbeta för familjen, passa syskon eller en minskad släkting. Faktumet att proteser är så pass dyra påverkar också. För att minska risken att människor slås ut ingår också omskolning och utbildning i FN:s program för stöd till mindrabbade.

Opinionsbildning

- Ottawafördraget
- Osloavtalet

Den sista pelaren i FN:s arbete mot minor är opinionsbildning. Det innebär att skapa opinion mot användning av minor och klustervapen, där ser vi Ottawafördraget – eller som det officiellt heter; Fördraget om förbud av personminor. Det är ett internationellt avtal som förbjuder personminor som mer än 162 länder i världen (eller över 80% av världens länder) anslutit sig till och som bidragit till en drastisk minskning av användningen av minor.

Konventionen antogs 1997 och trädde i kraft 1 mars 1999. Sedan dess har över 47 miljoner landminor förstörts, stora landytor har befriats från minor och den internationella normen mot användandet har växt väldigt starkt. De som har anslutit sig till konventionen får varken använda eller tillverka minor, inte heller får de uppmuntra andra att göra det.

För att en konvention ska vara bindande måste staterna ratificera den. Av de länder som anslöt sig i början är det endast Marshall-öarna som inte har ratificerat den.

Konventionen mot klustervapen kallas Osloavtalet och är ett avtal som innehåller ett förbud mot klustervapen. I dagsläget har 83 stater ratificerat fördraget och ytterligare 29 skrivit under men inte ratificerat.

Arbetet med opinionsbildning handlar om att påverka fler stater att skriva under konventionerna och gå med på att inte använda sig av minor eller klustervapen, samt att förstärka de avtal som redan finns. Annat som görs är till exempel att försöka påverka stater att lagstifta om ett förbud mot investeringar i företag som tillverkar vapen som minor och klustervapen. Belgien har infört ett sådant förbud.

Konsekvenser

... hindrar flyktingar från att komma hem efter krigets slut.
... utsätter hela familjer för fara. Barn kan inte leka säkert i sina egna samhällen längre och minor kan hindra dem från att gå till skolan.
... hindrar ekonomisk och social utveckling. Bönder kan inte längre bruka sin mark, vilket innebär att deras källa till inkomst kanske försvinner helt. Minor hindrar samhällen som har varit i konflikt att byggas upp igen.

Utplacerade minor hindrar även biståndspersonal att hjälpa de som är i störst behov i en konflikt, genom att förhindra framkomst.

Det är också viktigt att veta att förutom att orsaka fysiska och psykiska skador på människor, hindrar minor ett helt samhälle från att återhämta sig efter att ett krig är över. Minor och minfält stör samhällets funktioner, hotar livsmedelstryggheten och tillgången till infrastruktur. Minor hindrar flyktingar från att återvända hem även efter att en konflikt tagit slut. Det gör att det i själva verket är många fler människor som påverkas negativt av minor än just de som skadas eller dödas eller har någon anhörig som skadas eller dödas.

Naser och Esmetullah

Det här är Naser (vänster) och Esmatullah Ahmad. De är bröder. De bor tillsammans med sin familj i Qarabagh-distriktet i Afghanistan. En dag hittade Esmatullah ett litet föremål under vinrankorna på gården och tog med det till sin bror Naser. Pojkarna började nyfiket att leka med metallprylen – ett beslut som förändrade deras liv för all framtid. Det som pojkarna lekte med var oexploderad ammunition som hade hamnat på deras gårdsplan under kriget. Plötsligt exploderade ammunitionen i händerna på pojkarna och Naser förlorade sin vänstra hand. Över en halv miljon människor i Afghanistan lever i direkt hot av minor och hälften av alla civila som drabbas är barn som Naser.

Var med!

- Gör en aktivitet för att stödja projektet
- Följ vårt arbete på #motminor
- Ge en gåva genom SMS, swish eller bli månadsgivare på www.fn.se/motminor

Tack!

